

HIPÒLIT LÁZARO, UN IMPRESSIONANT TENOR

BARCELONA, 16 de desembre de 1923. El despatx de la Direcció Artística del Gran Teatre del Liceu. El senyor Mestres, aclaparadorament simpàtic (com sempre), empresari del teatre, em presenta Hipòlit Lázaro. Després de les frases habituals, el senyor Lázaro es descorda l'abric de color de canyella que porta i s'asseu al sofà. Després somriu i els seus ulls negres, de molta vivacitat, tenen un esclat de satisfacció amable.

Lázaro és avui — segons diuen — el tenor (d'òpera italiana, s'entén) més important del món. La seva gargamella és un valor universal en el sentit que és un filó d'or pur en ple rendiment. El seu nom és popular, popularíssim, a Europa i a Amèrica, que són els continents del *bel canto* amenitzat pels grans «pinyols» típics d'aquesta classe d'art. Sembla que els pinyols de Lázaro són realment importants.

Durant la tardor de l'any a què hem fet referència, Lázaro havia cantat al Liceu. Era la quarta vegada que hi cantava. Enmig de la sorpresa general, però, la seva veu havia fallat lleugerament i el públic havia quedat desillusionat. En aquesta classe de teatres, aquestes desil·lusions no són pas una cosa banal: poden ésser la porta de la catàstrofe. Com que, en el despatx del senyor Mestres, hi flota aquesta possibilitat, l'ambient que s'hi respira és lleugerament aleatori, insegur i interrogant.

— És una cosa que no m'havia passat mai... — em diu Lázaro, d'entrada —. ¿Les causes d'aquesta situació? Les conec perfectament... però, si li sembla, les deixarem per a un altre dia. Potser val més no parlar-ne. Vol, doncs, que ho deixem estar?

— Com vostè vulgui... — dic, conformat com un cartoixà.

Els pares de Lázaro foren aragonesos. Ell és català, nascut a la mateixa Travessera de Gràcia. Un barceloní acabat. Començà fent de treballador; però, com que des de molt jove tingué la mania de ser tenor, assentà plaça de voluntari a l'exèrcit nacional per aprendre de solfa i de cantar. Curiosos les possibilitats que ofereixen els exèrcits en temps de pau! Fou, però, una decisió equivocada. Lázaro fou destinat al Marroc, on, més que els efluvis musicals, sentí xiular les bales. Tornat a Barcelona, després de moltes peripècies no gens agradables — em diu que estima Barcelona perquè hi ha patit tant —, debutà al teatre de Novetats, carrer de Casp. Després passà a Itàlia, on concorregué al Conservatori de Milà — la Meca del seu art. Els empresaris de la Scala, però, li posaren la proa i, malgrat tenir un *chorro* de veu, per dir-ho en el llenguatge de l'ofici, se li interposaren amb les intrigues habituals. Fou, però, remarcat per Mascagni — *il celeberrimo maestro* —, i l'autor de la «Cavalleria Rusticana» l'imposà. Fou, en efecte, Mascagni qui li obrí la carrera i el féu debutar a la Scala. Des d'aquell moment, es pot dir que no ha tingut aturador: ha anat de triomf en triomf. Mascagni està tan convençut del seu valor que ha escrit òperes exclusivament per a ell. A tot arreu ha tingut ovacions aclaparadores, d'un volum considerable.

— Com que el considero un home feliç — que jo li dic —, seria totalment inadequat que li demanés alguna anècdota de la seva carrera...

— Té raó. No li'n podria contar cap, perquè no en recordo cap. En la meva vida, no hi cap res més,

perquè està plena de satisfacció fins a vessar. La meua última gran satisfacció, potser la més gran de la vida, ha estat cantar «I Puritani», com no es cantava, perquè hom no podia, des de feia vuitanta anys. Jo he cantat aquesta òpera tal com està escrita. Aquest esforç m'ha produït una gran fatiga, però m'ha donat l'ocasió de triomfar com he triomfat.

El tenor Lázaro parla rient, amb la cara plena — almenys externament — de satisfacció. La seva veu, nasal i atenorada, és notòriament dolça i positivament matisada. És una veu que al principi produeix una certa quimera — aquesta classe d'artistes, ja se sap... —, però que després, quan hom hi està una mica acostumat, és del tot evident que resulta d'allò més agradable.

— ¿Vostè és un home de la música exclusivament italiana, senyor Lázaro? — li pregunto.

— La música alemanya m'agrada molt, principalment la de Wagner. He cantat el «Lohengrin» i el «Tannhäuser» a l'Amèrica del Sud, on potser no miren tan prim. No podria negar-li que, al meu entendre, Wagner ha subvalorat excessivament la veu humana. En les obres de Wagner, la veu humana no és central, perquè tot en elles és central i res no ho és... Per altra part, són obres molt difícils que requereixen una llarga experiència. Quan la tingui l'aplicaré als drames musicals de l'autor dels «Mestres». Avui per avui, haig de confessar que per a cantar obres de Wagner no tinc suficient talent... Així, es pot afirmar que sóc un tenor de l'òpera italiana. El músic d'òpera que prefereixo és, entre els antics, Verdi, i entre els moderns, Mascagni.

Lázaro és un desenganyat dels seus companys. No es tracta amb cap artista d'òpera de la seva talla. Quan hom arriba a una certa posició, els companys, si poguessin, us traurien les tripes amb la més gran naturalitat. És lamentable, però els escenaris són un món travessat per totes les passions imaginables. Les dones

dels escenaris són terribles: senten pels homes enveges africanes.

— ¿Considera correcte qualificar d'africanes les passions més innobles?

— No és correcte, en efecte. És més ajustat qualificar-les d'uropees. És una llibertat habitual que m'ha de perdonar... Però què hi farem! Figuri's a quin grau arriben les enveges d'escenari, que molts artistes estipulen en els seus contractes les dimensions que han de tenir les lletres dels seus noms posats en els cartells. Em pot ben creure: no he arribat mai a aquestes ridiculeses. No he formulat cap protesta si la primera nit he vist el meu nom escrit en lletres petites. He cantat, i, la segona nit, les lletres del meu nom eren més grans. El fet m'ha passat a Roma i a Verona. Les lletres creixen segons l'interès de les empreses. És inevitable.

Lázaro passà els seus primers anys de tenor en la pura disbauxa. Quan, després d'haver guanyat molts diners, es volgué casar — és casat amb una senyora de les illes Canàries —, només tenia vuit-cents duros. Llançava els diners com l'aigua. Una vegada entrat en el sagrament, començà la bona vida i l'estalvi.

— Té diners, senyor Lázaro?

— He guanyat una fortuna formidable. No m'oblivi, faci el favor, a fer números. Però, amb els diners, passa una cosa molt curiosa: quan se'n tenen, ¿què s'ha de fer per col·locar-los? De vegades, m'ha agradat de fer negocis... Miri: l'any passat vaig perdre cent quaranta mil duros en un negoci de sucre a Cuba. Però encara me'n queda una picossada... No m'agrada pas de parlar de mi. Actualment sóc el tenor que guanya per funció més diners del món. En aquesta península, ningú no n'havia guanyats, potser, en el meu ofici, mai tants. A l'Amèrica del Nord, si bé no he sobrepassats els honoraris que arribà a guanyar Caruso, em falta poc, i penso, si Déu vol, superar-lo. Caruso m'ha fet una guerra terrible, despietada. Però ara ja és mort.

Déu l'ha castigat, perquè no ha pogut gaudir de la fortuna que havia guanyat...

L'empresari del Liceu, que ha contemplat la conversa amb un aire enriolat, diu:

— Sí senyor! Mort Caruso, Lázaro és actualment el tenor més famós del món i el més ben pagat. Calculi que ha arribat a guanyar dos mil cinc-cents duros — o, millor dit, dòlars — per funció. Un empresari de Lima li ha arribat a oferir tres mil dòlars per sortida. És fabulós! — diu el senyor Mestres portant-se les mans al cap.

Lázaro reprèn la conversa:

— Una de les meves il·lusions seria instal·lar-me. Figuri's que tinc coses a Nova York, l'Havana, Lima, Milà... És horrible. Si tingués un niu, podria llegir amb tranquil·litat. Llegir m'agrada amb deliri. El meu autor predilecte és Rousseau. Els seus llibres principals, els he llegits moltes vegades. També m'agrada Cervantes — diu amb loquacitat —, i dels moderns, Blasco Ibáñez, tot i que aquests últims anys s'ha industrialitzat. Els artistes no s'han d'industrialitzar. M'agrada la pintura amb deliri, sobretot la de paisatge. M'agraden l'arqueologia i la prehistòria. A Lima tinc un petit museu d'art asteca, amb objectes de més de tres mil anys abans de Jesucrist.

— L'hi degueren, possiblement encolomar...

— Oh, no! Tinc un crani d'indi, petit com el puny, molt interessant. A Nova York me'n donaven més de cinc mil dòlars...

La ciutat del món que li agrada més és Barcelona.

— Ah, la Rambla, el llomillo amb mongetes, la botifarra amb rovellons, l'ou com balla, el Crist de Lepant! És meravellós, únic, indescriptible... — diu Lázaro, entusiasmat. (Es va acostant l'hora de dinar.)

Li pregunto per les seves idees polítiques.

— A Espanya — diu — sóc monàrquic; als Estats Units, republicà; a Itàlia, feixista; a França, democràtic.

— La família, bé?

— El meu pare té setanta anys i està molt bé. Tinc una germana i una filla, que em penso que tindrà veu. Té una gargamella com la meva, grossa i sense glàndules... Però el fet no m'agrada. Les dones no han d'ésser per al teatre. En canvi, m'agradaria de tenir un fill, m'agradaria molt que tingués veu i el pogués ensenyar. Els homes són per al teatre.

El senyor Lázaro és un home petit, amb la mandíbula una mica sortida, el front i el nas en línia recta, la cara de color groguenc contrastada per una barba molt forta i molt afaitada, els ulls negres i una negríssima punta de cabellera. La cara, molt masculina, contrasta amb la seva veu atenorada. Agafat en conjunt, el tipus és una mica efeminat — de tenor italià. De vegades, en el curs de la conversa, agafa unes actituds notòriament teatrals, com si estigués a punt de cantar la *fermata*. És un home de còrbes dolces — i de panxeta dolça. El pinyol ha contribuït a marcar el seu tipus: una certa voluta, una cosa de tira-buixó que s'enlaira.